

**JOSEP JOU
I PARÉS
(1892-1968)**

PALCOS
ESTACAS PLATA
ANFITEATRO

MINISTERIO
Y
GENERAL

LES FOTOGRAFIES DE JOSEP JOU constitueixen una mostra típica de la feina que, al primer terç del segle XX, realitzaven els fotògrafs popularment anomenats «retratistes». No cal cercar per entendre l'obra d'aquest autor complicats acostaments a corrents artístics de moda. Les seves fotografies tenen la vàlua honesta de recollir, senzillament, l'aspecte d'un bon munt de gironins que passaren a retratar-se pel seu estudi, algunes obres públiques, diferents esdeveniments socials que es produïren, i l'entorn arquitectònic i urbà de la ciutat.

Nota biogràfica

Josep Jou i Parés nasqué a Girona el 23 de gener de 1892, a la travessia Sant Josep, número 4. Els veïns el coneixien com el «fill de la carbonera» perquè els seus pares tenien una carboneria. Però les seves inquietuds personals l'allunyarien aviat del negoci familiar.

A l'edat de 5-6 anys moria el seu pare, i adquiria així unes noves responsabilitats pel fet de ser el més gran d'una família de quatre germans. Començà la instrucció primària als Maristes, però abandonà aviat l'escola per adquirir una formació autodidacta. S'introduí en el món del treball com a ajudant del dipositari de l'Ajuntament, on més tard aconseguiria una plaça de funcionari que mantindria fins a la jubilació.

Era un home de grans inquietuds, i així ho demostren les nombroses activitats que realitzà al llarg de la seva vida, que compaginà sempre amb la feina a l'Ajuntament. La

fotografia, els toros i la boxa encapçalen, per aquest ordre, la llista de les seves passions.

S'introduí a la fotografia de molt jove, i realitzà un aprenentatge basat sobretot en l'experimentació, com féu amb totes les activitats per les quals s'interessà. Però el material era costós, i per establir un primer contacte amb la fotografia era imprescindible relacionar-se amb altres fotògrafs de la ciutat ja consolidats, que estiguessin disposats a assessorar un aprenent. No es coneixen però quins foren aquests fotògrafs que l'introduïren en l'art fotogràfic.

La seva afició pels toros començà de molt jove i duraria tota la vida. El seu nom artístic era Joselito Chico, un nom que fou anunciat en diferents cartells dels anys 1910 en la celebració de *corridos* a Girona, Figueres, i altres poblacions de les comarques. Inclús arribà a participar en alguna *corrida* a la plaça Monumental de Barcelona, on fou anunciat com una jova promesa. Però la seva activitat com a torero seria curta, encara que continuaria lligat al món dels toros a través de la fotografia.

L'esport també ocupà un espai important en la seva vida. Ho demostra la seva filiació a «Atletes Units», entitat esportiva de la ciutat precursora del GEiEG. S'interessà per diversos esports com l'atletisme, el ciclisme, etc., però es va sentir atret sobretot per la boxa.

Se li coneixen també altres aficions a les quals es dedicà de forma esporàdica i intermitent però que ajuden a entendre

també la personalitat creativa i emprenedora del personatge. Aquestes aficions foren sobretot la química, l'electrònica i la ràdio.

La seva afició a la química fou alguna cosa més que un simple entreteniment. L'ajudà en un moment econòmicament difícil, i en una altra ocasió pogué significar, fins i tot, un canvi radical en l'orientació de la seva trajectòria professional. Durant la Guerra, aconseguí fer un sabó prescindint dels seus dos elements bàsics. La venda clandestina d'aquest producte li aportà uns ingressos complementaris que l'ajudà a ell i a la seva família a suportar millor les penúries econòmiques. Però el seu gran projecte fou el de crear una indústria a partir de l'elaboració d'unes cremes d'afaitar. Només calia comercialitzar l'invent i esperar els beneficis. El seu primer pas en aquesta direcció fou la petició d'uns tubs a una empresa estrangera. Aquests tubs no arribaren mai i el projecte es quedà a les beceroles.

El seu interès per la ràdio i l'electrònica el portaren a seguir uns cursos per correspondència després de la Guerra. Als anys 1940 muntà una petita ràdio per a aficionats conjuntament amb altres persones. En la primera prova, un «¡identifquense!» de la Guàrdia Civil, molt preocupada pel control de les comunicacions, fou motiu suficient per fer avortar el projecte.

Morí el 8 de setembre de 1968 a la mateixa ciutat on havia nascut, i va deixar un valuós testimoni documental de la Girona d'«abans de la Guerra».

El retrat d'estudi

Josep Jou començà a exercir com a retratista el 1920, quan adquirí un estudi en un edifici del carrer Sant Francesc, núm. 12 (actual Santa Clara). Era un dels nombrosos estudis de la ciutat a principi del segle xx, quan el negoci fotogràfic era una activitat econòmica que comptava ja amb una certa tradició. La contextualització històrica del retrat d'estudi a Girona ens permet entendre aquesta circumstància.

El primer estudi fotogràfic de caràcter fix a la ciutat fou el de Ramon Masaguer, el 1861, i representa la confirmació de l'arrelament de la fotografia a Girona, ja que a partir d'aquesta dècada, el negoci de la fotografia tindria una presència constant i creixent. Parlem de negoci perquè el fet comercial fou del tot decisiu per a la normalització de la pràctica fotogràfica. L'evolució tecnològica va ser determinant ja que si fins a aquest moment la daguerreotípia havia estat al servei de la classe burgesa, les possibilitats del binomi col·lodió humit – albúmina (procediments fotogràfics pel negatiu i positiu, respectivament, a partir de 1850), i la possibilitat de comptar amb formats econòmics, van fer possible que la població accedís al retrat personal, quelcom del tot imprevisible amb anterioritat al descobriment de la fotografia, on la representació del propi rostre en les miniatures era exclusiu de l'aristocràcia.

En aquests anys seixanta del segle XIX va ser important també l'aparició de firmes en el revers de les fotografies perquè representava la fi de l'anonimat. Aquest fet és molt significatiu, ja que l'autor o l'estudi adquirien rellevància social. A més, les firmes van anar agafant protagonisme i les fotografies del dors eren cada vegada més vistoses i incloïen, quan era possible, els mèrits acumulats, com ara premis o títols diversos. Aquest fenomen s'observa en les fotografies de Ramon Masaguer, algunes de les quals no tenen autoria identificada. En canvi, el seu germà Joaquim Masaguer (alcalde de Girona de 1869 a 1872), que tingué estudi propi a partir de 1864, ja firmà sempre tots els retrats de l'estudi en qualitat de propietari.

Els estudis de fotografia van experimentar una gran prosperitat a la segona meitat del segle XIX, com ho demostren les nombroses obertures en els primers anys. A la dècada dels seixanta hi ha localitzades, a més de la de Ramon Masaguer (1861–1865), a la plaça Independència 14, i la de Joaquim Masaguer (1864–1867), al carrer Miquel Oliva i Prat, la de Belluga i Unal (1867–1868), a la travessera de l'Auriga, la de Dalmau i Boadella (es desconeixen les dates exactes) també a la plaça Independència 14, i la de Unal i Marca (1867–1870) a la plaça Independència 3. A la dècada següent trobem la

Detall d'una fotografia on s'observa l'estudi de fotografia que Antoni Garcia va instal·lar al terrat de la Casa Boué, al Pont de Pedra, i que posteriorment va utilitzar Josep Jou. 1913-1928 (Valentí Fargnoli)

de Tomàs Bernardi Boadas (1874-1877) i la de Ròmul Comas (1877-1893) ambdues a la rambla de la Llibertat, i la de Bartomeu Serra (1878-1884) a la plaça Independència 3. En total es comptabilitzen més d'una vintena de galeries operant a la ciutat en algun moment d'aquest segle XIX, quan Girona comptava entorn dels 15.000 habitants, xifres que posades en relació són prou reveladores de la importància del retrat personal a la societat gironina.

Però la vigència del retrat d'estudi no finalitzaria amb l'esplendor del segle XIX sinó que continuaria al llarg del segle

XX, amb constants obertures i tancaments de galeries algunes de les quals adquiririen certa rellevància, com la de Josep Jou. D'aquest sabem que quan obrí l'estudi el 1920, no abandonà el «quarto fosc» del seu domicili, del mateix carrer, que convertí en el laboratori on processaria el material. Aquest estudi era un terrat situat a la casa Boué, que ja havia estat utilitzat per altres fotògrafs. El 1903 s'hi establiren els germans Josep i Juli Masó, de la Vall d'Aro, però el seu projecte fallí i abandonaren el local. L'any següent, el 1904, va passar a mans d'Antoni Garcia, fotògraf barceloní, que mantingué l'estudi obert fins als primers anys

**Retrat d'estudi
il·luminat manualment
i posat en un marc de
cartró de la casa Jou.
L'aportació de color
en un període que la
fotografia era en blanc
i negra s'aconseguia
amb anilina, llapis
grassos o olis.
1930-1944**

de la dècada del 1910. El local estigué uns anys tancat fins que el 1920 Josep Jou l'escollí per centrar la seva nova tasca com a retratista, tasca que realitzaria a les tardes i els dies festius, quan estava lliure de les seves obligacions a l'Ajuntament. Coincidia així amb el perfil professional de molts altres «retratistes» de l'època, que tingueren en la fotografia una segona activitat econòmica.

Les fotografies es feien amb una càmera de gran format i amb llum natural. A aquest efecte, adequà l'estudi fotogràfic amb el sostre i una de les parets de vidre. La resta era de fusta, i el conjunt de l'obra presentava un aspecte de certa

provisionalitat. Per a l'interior, adquirí els decorats que necessitaria per ambientar els seus retrats.

En aquells anys s'acostumava a copiar per contacte (és a dir, obtenint un positiu de mida idèntic al negatiu original, la qual cosa confereix a aquelles fotografies una qualitat que de vegades sorprenen a l'observador d'avui), i les poques ampliacions comandades les feia el propi fotògraf. Els negatius eren retocats, segons els cànons estètics imperants, per uns ajudants al propi estudi (el fotògraf Sebastià Martí fou un dels retocadors de l'estudi Jou) o en establiments especialitzats en retoc i il·luminació (acoloriment manual

de les còpies) que normalment es trobaven a Barcelona, on també hi tenien domicili els nombrosos intermediaris que es dedicaven a comercialitzar el material sensible (d'importació quasi forçosa) i el destinat als fotoacabats i a la presentació de les còpies (fundes, marcs, cartrons, ...). Els encàrrecs dels fotògrafs «de províncies» es complimentaven per correu o mitjançant la visita d'un viatjant. I del transport de la mercaderia se'n cuidaven els transportistes, els quals donaven lloc a un tràfec que ha quedat recollit en un gran conjunt de documentació comptable, que els successors del fotògraf han tingut l'encert de conservar, i que convenientment resseguida permet reconstruir pas a pas aquesta activitat.

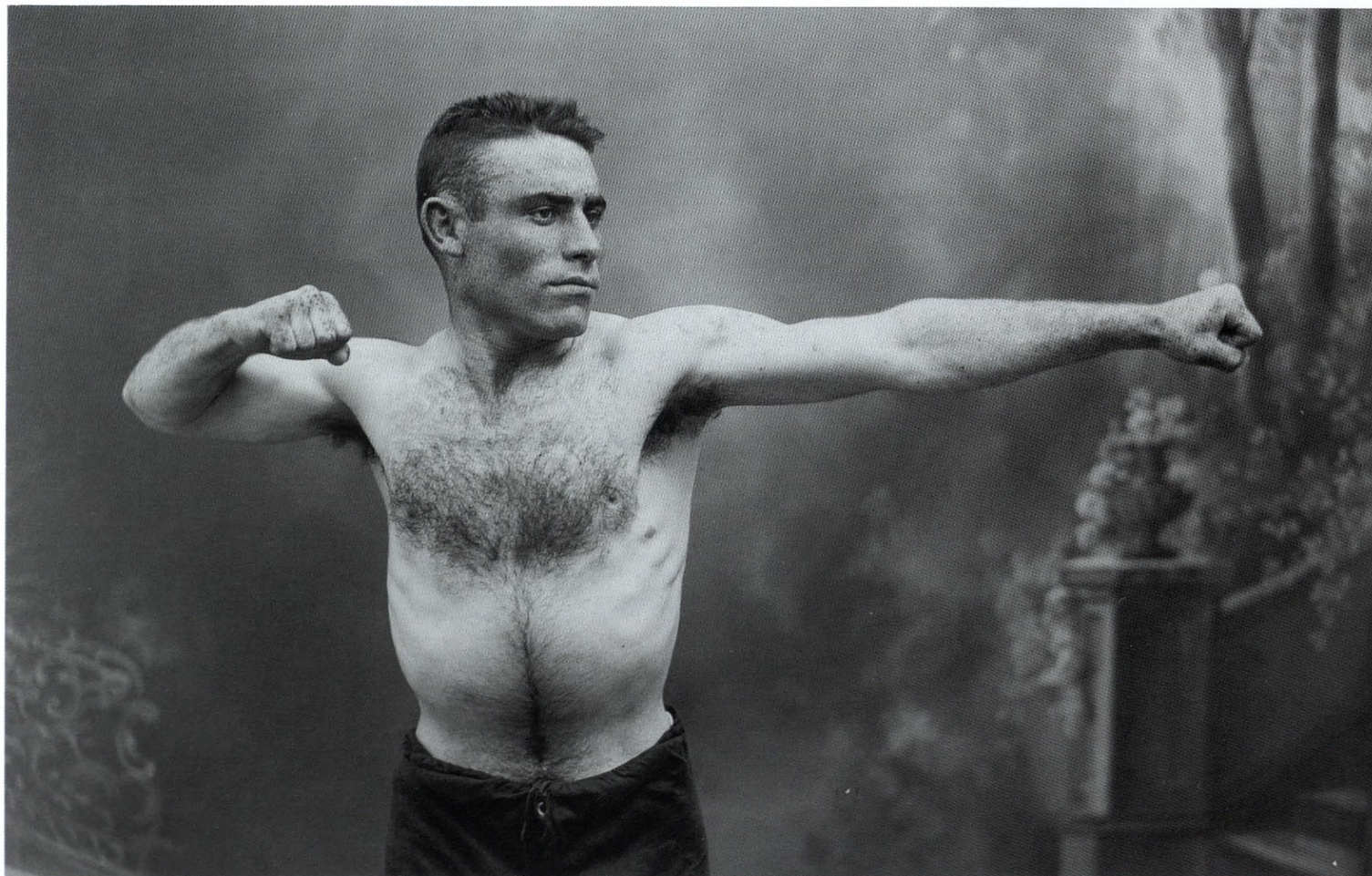
El 1936, amb l'arribada de la Guerra Civil, aquests circuits comercials s'aturaren, i s'esdevingué un canvi de costums en la societat de l'època. Les comunions, els casaments i l'arribada de soldats havien donat vida a l'estudi durant setze anys. Eren esdeveniments rellevants que marcaven la vida de les persones de l'època, i calia per tant immortalitzar el moment. L'arribada d'un nou reemplaçament de soldats era un moment agraït pel fotògraf, ja que assegurava l'entrada d'uns ingressos. Però amb la Guerra el nombre de casaments descendí notòriament, i els soldats ja no estaven per retratar-se. Aquest fet suposà el motiu principal que portà al tancament de l'estudi, encara que no fou l'únic. És molt probable que durant la Guerra algun sindicat utilitzés l'establiment per a fer-hi fotografies dels afiliats.

Coneixem altres galeries contemporànies a les de Josep Jou, de les quals destaquem en aquest text aquelles que tingueren llarga durada. La dels Unal va ser una de les pioneres. El seu fundador va ser Amis Unal d'Ala, un barceloní que havent passat per Figueres es va establir a Girona el 1866 on va compartir estudi amb Lluís Antoni Belluga primer i amb Tomàs Marca després. El 1877, després d'una nova temporada a Barcelona, va fixar el seu estudi al carrer Abeuradors on es va convertir en un nom destacat de la fotografia gironina. Més endavant es va traslladar a la plaça Constitució (plaça del Vi), on va comptar ja amb l'ajuda dels seus nebots Oc-

tavi i Emili Unal i Ricoma. Octavi va continuar el negoci i després ho va fer el seu fill Octavi Unal Anchelegues, fins al tancament definitiu l'any 1983. Foto Lux (1916-1988), societat formada inicialment pels fotògrafs Joan Barber i Joan Pere Ferrer, el 1923 es van traslladar a l'estudi del carrer de la Cort Reial, i es va dissoldre el 1934. Pere Ferrer va continuar amb l'estudi fins a finals dels seixanta, quan el va rellevar el seu gendre Joan Sabench, fins al 1988. Barber, per la seva banda, es va instal·lar a la rambla de la Llibertat i quan es va retirar l'estudi va continuar en mans del seu fill Enric fins a l'any 1987. Una altra galeria fou la de Sebastià Martí Roura, oberta el 1940 al carrer Cort Reial, on va treballar fins al 1980 i que va ser clausurada pel seu fill Sebastià Martí Calvo el 2000. Una mica posterior és la de Foto Sans, inaugurada per Narcís Sans al voltants de 1945 al carrer Ciutadans i que més tard es traslladaria a la pujada del Pont de Pedra i que va tenir la continuïtat dels seus fills fins a l'any 2008. El Globo, un establiment d'òptica i drogueria creat al voltant de 1914 per Francesc Boladeras, introduiria a l'inici de la dècada de 1940 una secció de fotografia que s'acabaria imposant. El seu fill Josep Maria va seguir treballant a aquest establiment del carrer Nou fins al 2004, moment en què va tancar definitivament el negoci.

L'estudi de Josep Jou no tingué una durada tan llarga, malgrat que hi hagué un segon intent d'arrencar el negoci a principis dels anys 1940, any en què obrí de nou i per pocs anys. La popularització dels petits formats entre bona part de la població, conseqüència dels últims avenços tècnics, restà vida comercial al negoci que ja no funcionava al mateix nivell d'abans de la Guerra. La presència de retratistes ambulants i del fotomaton també col·laboraren en aquest estancament del negoci.

D'aquests competidors dels retratistes d'estudi tenim notícia de la instal·lació d'algun fotomaton, com el de René Sevestre Rousseau a la plaça de Sant Agustí el 1935 (que també estava instal·lat de manera fixa a la Devesa des de dos anys abans), al mateix indret on s'instal·laria Ricard Pla a finals dels anys 40. Ramon Martí Oro ho féu al carrer

Retrat d'estudi d'un
boxejador. Còpia muntada
sobre cartró que conté
al revers la inscripció
«Galeria Fotográfica Jou».
1920-1936

Ciudadans a partir de 1942, i posteriorment també va treballar com a retratista ambulat.

Sigui pels motius que sigui, l'any 1944 Josep Jou tancà definitivament el seu estudi per dedicar-se únicament al treball de l'Ajuntament.

Altres vessants del fotògraf

A part de la seva dedicació com a fotògraf d'estudi, Josep Jou practicà la fotografia amb altres finalitats i principalment per a documentar l'activitat taurina, la boxa i els canvis urbanístics i els esdeveniments socials que es produïren a la ciutat.

Després de retirar-se com a torero es dedicaria a captar imatges de toros, toreros i *corridos* celebrades a diferents escenaris, però sobretot documentà l'activitat produïda entorn de la plaça de braus de Girona. També relacionà els toros amb el seu treball a l'Ajuntament, ja que s'ocupà de tramitar els permisos necessaris per a la celebració de *corridos*.

El seu interès per la boxa es fa palès a través dels nombrosos retrats a boxejadors de l'època. La boxa gaudia en aquells anys d'una gran popularitat, i a la ciutat de Girona les celebracions de combats foren molt seguides per la mas-

A la pàgina següent:
La Rambla Pi i Margall a
l'altura del pont del Pes
de la Palla en un dia de
mercat. Còpia en paper,
9x12 cm.
1913-1926

Josep Jou vestit de torero com a Joselito Chico. 1920 ca. Prova d'impressió en paper, 6x10 cm. (Autor desconegut)

sa social. La càmera de Josep Jou volgué deixar constància d'aquest fenomen.

L'altre gran focus d'interès per a Josep Jou fou la ciutat de Girona. El fotògraf s'identificà plenament amb la seva ciutat, i es preocupà de documentar amb la seva càmera els canvis urbanístics i els esdeveniments socials més rellevants.

A través de les imatges conservades es poden seguir alguns dels canvis urbanístics produïts a la Girona dels anys 20 i 30. Es troben extensament documentades la construcció de l'edifici de les Sales d'Exposició Municipals a la rambla de la Llibertat (1928), la construcció de la Central Elèctrica de Pedret (en el marc del projecte Ordis, 1930), i l'ampliació del cementiri (1937). Uns anys més tard documentaria també la construcció de les casernes del carrer de Barcelona (iniciades el 1942). Quant als esdeveniments socials, són destacables les imatges de la Primera Fira Comercial a l'avinguda Ramon Folch (1932), la celebració de les Fires de Sant Narcís a la plaça Independència (abans del 1936), i les trobades de grups de cant coral a la Devesa (a la dècada de 1920).

Possiblement en alguns casos actuà per encàrrec, però no és menys cert que el seu interès personal fou el principal impuls per a dur a terme aquesta tasca. L'únic encàrrec de què es té constància és un que li féu l'Ajuntament. Consistia a retratar «els morts del carrer», és a dir, s'ocupava de deixar constància gràfica de les persones que, per les causes que fossin, defallien a la via pública. Es desconeix però la localització actual d'aquestes imatges (en cas que es conservin).

El llegat fotogràfic

Les fotografies que conté el fons Josep Jou del Centre de Recerca i Difusió de la Imatge (CRDI) són sols una part de les que el fotògraf realitzà al llarg de la seva vida professional. Malauradament, diversos factors contribuïren a la pèrdua de bona part del material que recopilà com a resultat de la seva activitat fotogràfica. Els nombrosos trasllats i les incidències que ha patit aquest conjunt patrimonial li han restat exemplars que, segons les informacions aportades per la família de l'autor, es podrien xifrar en centenars o potser milers. Del seu primer habitatge ja com a fotògraf, al carrer Sant Francesc, se n'anà durant la Guerra a causa de l'explosió d'una bomba. Les presses per abandonar l'edifici feren que part del material es perdés. D'aquí es traslladà, juntament amb la família, a la travessia del Carme on pati-

ren, als anys 60, els efectes del desbordament del riu Onyar. L'aigua danyà i segurament destruí part del fons. Els efectes de l'aigua són visibles actualment en els deterioraments que presenta un percentatge, afortunadament no gaire alt, de plaques.

Finalment es traslladà a un immoble de la plaça Poeta Marquina on es conservarien les imatges fins a la seva donació a l'Ajuntament. El CRDI recollí aquests materials a principis de l'estiu de 1997, després de la donació feta per part dels hereus de l'autor. Després, el fons ha estat estudiat, netejat, organitzat, documentat i reubicat en norma. El CRDI custodia actualment, dins el Fons Jou, mil quatre-cents disset fotografies, en la seva gran majoria negatius. Les mides més habituals són de 13x18, 10x15 i 9x12 cm. A part dels positius suportats en paper, els negatius són suportats majoritàriament en vidre, i en menor grau (una quarta part)

en plàstic (nitrat de cel·lulosa). El procediment emprat en la totalitat del fons és el de gelatina de revelatge químic (POP), amb imatge final obtinguda en plata del tipus filamentari.

En conjunt, aquests objectes fotogràfics s'han estabilitzat en un estat de conservació acceptable, donades la seva antiguitat i les circumstàncies que hi han anat incidint. Un conjunt molt petit, inferior a la vintena, presenta greus problemes de conservació, alguns dels quals han estat resolts.

Les fotografies conservades són una mostra del treball fotogràfic que Josep Jou va anar realitzant al llarg de la seva vida. Un llegat que deixa constància de la sensibilitat del fotògraf per fixar en imatges la seva època, la seva ciutat i sobretot els seus contemporanis.

David Iglésias i Franch
Josep Pérez i Pena